

ASURLULARIN BİTKİLERDE HORMON FİZYOLOJİSİNE DAİR BİLDİKLERİ MÜHİM HAKİKAT

Dr. YUSUF VARDAR

Ege Üniv. Botanik Profesörü

Maalesef fert ve millet olarak öğrendiklerimizi, bildiklerimizi yazı haline döküp nesillerden nesillere bu bilgi ve hakikatlerin intikal ettirilmesi hususunda biraz değil epeyce ihmalkârdır. Bunun içindir ki, muazzam imparatorluğumuz, bir çok millî büyüklerimiz hakkında bilgilerimiz dahi tam değildir ve ne gariptir ki, bu hususdaki bilgilerimizin çoğu da garp müellif ve araştırmacıların yayınlarına dayanmaktadır. Bu ihmalimizin bazen büyük keşiflerin karanlığa gömülmesine sebep olduğuna dair misâller de tarihimizde vardır.

Meselâ: Kanunî Sultan Süleyman devrinde saray ulemasından birinin Padîşaha, harbe çıkarken beraberinde küflü peynir götürmesini ve yaralanan askerlerin yaralarına küflü peynirin bağlanmasını tavsiye ettiği rivayet olunmaktadır. Bu rivayete zamanında gerekli önem verilip, dikkatle yazılı olarak geleceğe intikal ettirseydi belki Penisillinin kâşifi bizde olabilirdi. Buna hayır demek pek kolay değildir zannederim. Gönül isterdiki: Reformdan sonra başlayan garpli manâda Üniversiter anlayış hamlesinin yapılmasından aşağı yukarı 30 yıla yakın bir zaman geçmiş bulunduğu bu günde, artık hiç olmazsa üniversiter hayata karışmış şahıslarda, bu anlayıştan ilham bulan ve her türlü kıskanç histen tecerrüt etmiş, bildiklerini seve seve etrafındakilere veren ve gelecek nesillere intikalinde en realist bir davranışı şiar dinmiş bir mantaliteye istinad eden bir «İlim, ahlâk ve felsefesi» gelenek haline glemiş olmalıydı. Çünkü böyle bir ahlâkî duygudan mahrum ilim, kanaatimizce faydadan ziyade zarar getirir ve felsefesiz ilim ise bir hiçtir.

Bunun içindir ki, aziz dostum Doç. Dr. T. BAYTOP'un çalışma odasını süsleyen, H. S. CHAMBERLAIN'ın «*La science sans philosophie est un simple bureau d'anregistrement*» sözünü çerçeve-

letip, bir çok müesseselerimizin giriş kapılarına astırmak mümkün olsa nekadar yerinde olur diye düşünür dururum. Belki bu da olur, belki de O na lüzum hasul olmaz yakın bir istikbalde bu duygularla bezenmiş kimseler esas olurlar. Sadece bu görüş noktai nazarından hareket ederek bizim şahsî müşahede ve emeğimiz olmadığı halde, bize bilvesile intikal eden ve Asurluların bitki hormon fizyolojisiyle ilgili bir hakikati bildiklerini iddia eden bir malûmatı, geleceğe iletmeyi en kutsî bir vecibe saydık.

1957 Ocak ayında UNESCO dan temin ettiği bir yardım sayesinde Avrupada bir çok Üniversiteler ziyaret etmek fırsatını bulan Yeni Delhi (Hindistan) Üniversitesinden meşhur Prof. P. MAHESHWARI'nin talebesi Doç. Dr. JOHRİ, sayın hocam Prof. S. AKDİK'in dâveti üzerine dönüş yolculuğunda İstanbulda da bir kaç gün kalarak konferanslar vermişti. İlmî münakaşalar dışında geriye kalan zaamında, İstanbulu ve O nun tarihî yerleri ile müzeleri görme arzusunu izhar eden Dr. JOHRİ'ye bu şehir gezmeleri esnasında refakat vazifesini hocam Prof. AKDİK bana vermişlerdi. Dr. JOHRİ ile bir çok yerler meyânında Gülhanede «Fatih-Arkeoloji Müzesi» diye anılan müzeyi de gezmiştik. Dr. JOHRİ bu müzede şekilde iki nümunesini gördüğümüz röliyefleri büyük bir merak ve istiyakla tetkik etti. Bu röliyefler Musul'un Güney Doğu civarında bulunan eski Asur Başkenti Nimrud'ta (Kalhu) bulunan ve Kuzey Batı sarayı denilen yerde, duvarların üzerinde değişik sahneler halinde tekerrür etmekte imiş. Saray Milâttan önce 883-859 da hüküm süren Asur Kralı ASSURNÂŞİR-APLİ II (Asurnasirpal) inşa ettirmişmiş. Röliyef, heyeti umumiyesiyle iki insan vücutlu ve kanatlı geneus'u teşkil ediyormuş. Sahne ve resimler ilâhların insanlara verdiği verimlilik (fertilite) kuvvetinin inancını temsil ediyormuş (1).

Röliyefleri bir saat kadar seyreden Dr. Johri Hindistanda Asurlulara ait bu tip röliyeflerde yapılan incelemeler sonunda arkeologlarca, Asurluların her yıl hurma ağacı polenlerinin bir kısmını toplayarak, gelecek yıla kadar özel yerlerde muhafaza ettiklerini ve yeni yılda polenizasyondan evvel dişî çiçeklere, geçen yılın ölü po-

(1) Bu hususta fazla arkeolojik bilgi edinmek isteyenler: «Tammuz Der unsterbmichkeitsglaube in der Altorientalischen Bildkunst Berlin 1949» eserine ve Alman Arkeoloji Enstitüsünün İstanbul Şubesinde Dr. Th. Beran'a müracaat edebilirler. Burada bize bu hususda arkeolojik malûmat veren Dr. Beran'a teşekkür etmeyi vazife bilirim.

denlerini de serptiklerini ve bu sayede daha fazla ve daha iyi hurma elde ettiklerini beyân etmiş bulduklarını ifade etti. O günkü münakaşamız esnasında Dr. Johri'nin de belirttiği gibi bu tarz bir muamele ile daha iyi ve bol meyva elde edilmesini, bitki hormonlarına ait bugünkü bilgilerimizin ışığı altında izah etmek ve anlamak çok kolaydır. Çünkü biliyoruz ki, polen daneleri hormon bakımından

zengin yapılardır. Bir yıl evvelki polenler ilkah etme kabiliyetini kaybetmiş olacaklarından, ilkah olayının bizzat kendisine değilse bile ilkah'ın taze polenlerle yapılması esnasında, ihtiva ettikleri hormon vasıtasıyla indirekt bir tesir icra ederek daha iyi daha bol meyva teşekkülüne imkân verirler. Zira bitki hormonlarının belli kesafetlerde meyva teşekkülü ve gelişimini teşvik ettikleri bugün çok iyi bilinen bir hakikattir.

Demek oluyor ki, Asurlular takriben 3000 sene evvel amprik dahi olsa, bitki hormon fizyolojisinin bu büyük hakikatine vakıftılar. Bu ise bize *hiç bir âlât ve edavatsız, sadece dikkatli bir müşahede* ile ne kadar büyük ilmi hakikatlere vakıf olunabileceğini vazih olarak göstermektedir.

Bütün temennimiz: Bu realitenin anlaşılması bulunduğunu ve güzel vatanımızın çeşitli biyolojik problemlerine ait hakikatlerin, gözle dahi bir çoklarının çözülebileceğine inanılmış olduğunu görmektir.